

د افغانستان اسلامي جمهوریت

د مالیې وزارت

د افغانستان ۲۰۲۰ کنفرانس، د نومبر ۲۳-۲۴مه، جنیوا
سوله، سوکالی او په ځان بسیایني

د افغانستان د مشارکت چوکاټ

د کال ۱۳۹۹ د لنډۍ ۴مه

I. مقدمه

پراختیایي همکاران، د افغانستان دولت او نړیواله ټولنه ژمن دي چې د یوه سوکاله، پرمختللي او پر ځان بسیا افغانستان لپاره به خپلو هڅو ته دوام ورکوي. دا مشارکت د هغو اصولو پراساس دی چې د افغانستان د مشارکت په چوکاټ (APF) کې ځای پر ځای شوي او د ۲۰۲۰ کال د نومبر پر ۲۳ مه او ۲۴ مه نېټه د افغانستان ۲۰۲۰ کنفرانس کې هوکړې ته رسیدلي دي.

د مشارکت لپاره ټاکل شوي گډ اصول د باور جوړونې یو بنسټیز عنصر دی. د افغانستان حکومت او نړیوالو همکارانو، دواړو د خپلو اړیکو اغیزمنتوب او ښه والي په اړه ډیر څه زده کړي دي. که څه هم د سولې راتلونکي د افغانستان خلکو او همکارانو ته د بدلون فرصت برابر وي، خو ځینې ننگونې هم لري چې د سولې د بریالیتوب لپاره باید له مینځه لاړې شي. حکومت او نړیوالو همکاران باید د هغه حیاتي لاسته راوړنو او فرصتونو سره چې د زده کړې او د افغانو ښځو او انجونو د آزادۍ لپاره یې تر لاسه کړي، د تیرو ۱۹ کلونو لاسته راوړنې وساتي او د هغو پر بنسټ پرمختګ ته ادامه ورکړي. په داسې حال کې چې په افغانستان کې له ۲۰۰۱ کال راهیسې ترسره شوی پرمختګ تائیدو خو د باور د رامینځته کولو او اغیزمن ملاتړ د چمتو کولو لپاره مشارکت یو کلیدي عنصر دی. د افغانستان د مشارکت چوکات هدف د دې لاسته راوړنو بیا ترلاسه کول او ساتل، د مشارکت پیاوړي کول او په رایه ډول د حکومت او نړیوالو ملگرو د مسؤلیتونو تعریفول دي.

د افغانستان د ځان بسیاینې څخه د ملاتړ موخه دا ده چې افغانستان په اداراتو کې د مشارکت چوکات د یو لړ بنسټیزو اصولو دودولو او په فعالیت راوستلو سره یوه سوله ییزه او ډیموکراتیکه ټولنه رامینځته کړي او هیواد ته د ځان بسیاینې په مسیر پراختیا ورکړي. د افغانستان د مشارکت چوکات موخه دا ده چې واضحه غوښتنې وټاکي او د پرنسپونو پروړاندې د پرمختګ په اړه د لوړې کچې پالیسی ډیالوګ لپاره لارښونې برابرې کړي، خو هغه فعالیتونو او نتایجو ته لاسرسی پیدا شي چې د سولې او پرمختګ ملاتړ، د فقر کمول او د افغانستان د خلکو سوکالی ته وده ورکوي.

د افغانستان د مشارکت په چوکات کې ذکر شوي اصول د نړیوالې ټولنې د بنسټیزو ارزښتونو برسیره د هغو نړیوالو کنوانسیونونو ارزښتونه هم بیانوي چې د افغانستان له خوا لاسلیک شوي دي. دې اصولو هغه شرایط ټاکلي دي چې حکومت ته د مرستو د دوام لپاره اړین دي. دا د هغې بنسټیزې کړنې مثال لري چې حکومت یې پر وړاندې پرمختګ ښيي او نړیواله ټولنه یې پر خپل ټولیز ملاتړ د دواړه اړخیزه مشارکت په درک کولو سره غور کوي. دا اصول څرګندوي چې د لوړې کچې پراختیایي اهداف د نړیوالې مرستې لپاره اړین بنسټ بلل کېږي. دا د افغانستان د ملي پالیسی چوکاټونو او په ځانگړې توګه د افغانستان اساسي قانون، د افغانستان د سولې او پرمختګ ملي چوکاټ د دویم سند (ANPDF II) او د ملي لومړیتوب پروگرامونو (NPPs) سره په مطابقت کې دی. دا چوکاټونه به په ۲۰۲۴ کال کې د بدلون د لسیزې د پای ته رسیدو سره د ځان بسیاینې پیاوړي کولو او د ۲۰۲۱-۲۰۲۴ مودې لپاره د پراختیایي فعالیتونو او د حکومت او نړیوالو همکارانو اصلاحاتي فعالیتونو ته لارښوونه وکړي.

پدې مشارکت کې به د افغانستان حکومت د پلان جوړولو، پلي کولو او پایلو مسولیت په غاړه ولري، او دا کار به د نړیوالو تړونونو، توقعاتو او نورمونو سره په مطابقت کې چې په لاندې اصولو کې ترتیب شوي دي ترسره کوي. نړیوال همکاران ژمنه کوي چې د تعهد شویو سرچینو په اډانه کې به د حکومت د هڅو ملاتړ وکړي او د مرستې د اغیزمنتیا اصول به تعقیب کړي.

په دې چوکاټ کې د ټاکل شویو اصولو برسیره یو لړ نتایج او په دوه اړخیز ډول توافق شوي لومړیتوب وړ فعالیتونه موجود دي. دا د افغانستان د سولې او پرمختګ د چوکاټ دویم سند له رکنونو سره چې د سولې جوړونه، دولت جوړونه او بازارموندنه ده مطابقت لري. دا د پرمختګ د اندازه کولو او د پالیسۍ ډیالوګ د لارښوونې لپاره یو بل خورا مشخص چوکاټ چمتو کوي. د دوی هدف دا دی چې د حکومت پراختیایي اجنډا په بریالیتوب سره پلي شي او د 2024 کاله پورې د افغانستان د "بدلون لسیزې" د ژمنو ګټه ترلاسه شي. ځانګړي فعالیتونه چې لاندې له دویمې برخې څخه تر څلورمې برخې پورې په ګوته شوي څرګندوي چې حکومت باید په خورا ننگونکي چاپیریال کې فعالیت وکړي. دا باید یوازې هغه وخت بیا تعدیل شي چې په سیاسي یا عملیاتي شرایطو کې لوی بدلونونه رامینځته شي. د راتلونکي کال لپاره باید پر مشخصو کلنیو اهداف توافق وشي لکه څنګه چې د پنځمې برخې د بیاکتنې په پروسه کې ښودل شوي ده.

پدې مقدمه کې د افغانستان د مشارکت چوکاټ اصولو څخه هدف د افغانستان د پرمختګ په اړه د لوړې کچې کلني ډیالوګ د چوکاټ برابرول دي. دا اصول د نړیوال ملاتړ لپاره حد اقل معیارونه وړاندې کوي. له دویمې برخې بیا تر څلورمې برخې پورې د افغانستان د مشارکت چوکاټ فعالیتونه مشخص شوي دي او حکومت ته په کار دي چې د پراختیایي اجنډا او دې اصولو لپاره کوتلې دوه اړخیزه ګامونو پورته کړي او ممکنه ده چې دا کار د انفرادي نړیوالو ملګرو له خوا د اصلاحاتي پروګرامونو له لارې هم وهڅول شي.

د اوسني چاپیریال ناڅرګند طبیعت ته په پام سره، په پنځمه برخه کې د بیاکتنې بیان شوی بهیر د بیا ځلې غور لپاره میکانیزم چمتو کوي. پداسې حال کې چې د 2021 کال پر موخو د 2020 کال د نومبر د میاشت په افغانستان ۲۰۲۰ کنفرانس کې هوکړه شوې ده، خو د 2022 او له هغه اخوا موخې تائید شوي نه دي. منظمه کلنۍ بیاکتنې به راتلونکي اهداف تائید او یا د اړتیا پر مهال د اهدافو او یا فعالیتونو تعدیل و لپاره لاره هواره کړي. د بیاکتنې بشپړه ګډه پروسه به د دوامداره ملاتړ د کچې او څرنگوالي او د بیا نوي کولو په تړاو د انفرادي پریکړو لپاره هم لاره هواره کړي. که له اصولو څخه د پیروي په اړه اندیښنې موجودې وي، نړیوال همکاران کولی شي په هر پړاو کې پر خپل ملاتړ بیا غور وکړي.

د افغانستان د مشارکت چوکاټ اصول:

بنسټیز اصول:

1. دموکراسۍ، د قانون حاکمیت، بشري حقونه او د جنډر مساواتو ته ژمنه لکه څرنگه چې د افغانستان په اساسي قانون کې بیان شوي دي، او د افغانستان نړیوالو مکلفیتونو ته درناوی د نړیوالې مرستې لپاره اړین شرایط دي. پراختیایي همکاران

- په ځانګړیتوګه د میرمنو ځواکمنتیا او د دوی حقونو ته بشپړه او مساوي خونديتوب، د ماشوم د حقونو، د ګوښه شویو ګروپونو او لږکیو (په تیره بیا د معلولینو) پر حقونو او د سازمان جوړونې، بیان او نظر د آزادۍ پر اهمیت ځانګړی ټینګار کوي.
- اجتماعی، سیاسي، اقتصادي او ټولنیزو برخو کې د ښځو او نارینه و، انجونو او هلکانو تر منځ د بشپړې برابری د تضمین کولو ژمنتیا. دا ژمنتیا باید د افغانستان د سولې او پرمختګ ملي چوکاټ د دویم سند د تطبیق په جریان کې د جنډر له لارې، د حکومت له خوا د ځانګړي برنامو په ډیزاین او همدارنګه د پایلو د نظارت په چوکاټ کې منعکسې شي. د لومړي ګام په توګه که امکان ولري د افغانستان د مشارکت چوکاټ او د افغانستان د سولې او پرمختګ ملي چوکاټ د دویم سند د نظارت په چوکاټونو کې ټول شاخصونه باید د جنډر پر بنسټ سره تفکیک شي.
 - د حکومتولۍ د اصولو اغیزمنو پلي کولو ته ژمنتیا لکه څرنګه چې د افغانستان په اساسي قانون کې بیان شوې ده. حکومت باید آزاد او عادلانه انتخابات ترسره کړي، او باید ډاډ تر لاسه کړي چې د دولت بیلابیلو څانګو رول ته درناوی شوی او هرې څانګې خپله دنده ترسره کړې ده. په دولتي ادارو کې د اداري فساد د عواملو او پېښو د له منځه وړلو لپاره باید کوټلي ګامونه واخیستل شي، سیمه ییزه حکومتولي او استازیتوب باید تقویه شي او ډاډ ترلاسه شي چې په پریکړو کې په هره کچه د مدني ټولني او د خلکو له استازو سره مشورې ترسره کېږي. حکومت باید د نادولتي مؤسسو او مدني ټولنو د اغیزمنو او شفافو فعالیتونو لپاره یو مناسب چاپیریال تضمین کړی.
 - د افغانانو په مالکیت او د افغانانو په مشرۍ د سولې ټول شموله پروسه او دوامداره سولې ته ژمنتیا؛ د جګړې قربانیانو لپاره د پام وړ ونډه او د قربانیانو حقونو ته درناوی. حکومت د سولې په خبرو اترو کې د ښځو، ځوانانو، قومي او مذهبي لږکیو، مهاجرینو، ښاریانو او کلیوالو ګډون تضمین کړي او د استازیتوب نشتوالي او د نورو شکایتونو د حل لپاره اړین اقدامات کوي.
 - یو خوندي او باثباته چاپیریال رامنځته کول چې دوامداره اقتصاد او بشري پرمختګ پیاوړی کړی. د امنیت او قضا سیکټورونه باید د افغان وګړو اړتیاوې پوره کړي، داسې حساب ورکونکي او اغیزمن دولتي خدمات وړاندې کړي چې بشري امنیت په ګوته کوي. پراختیایي همکاران د امنیتي ځواکونو د ظرفیت د لوړولو، د ترهګرۍ پروړاندې د مبارزې د تمویل په شمول د ناقانونه نشه یي توکو د تولید، خپرولو او قاچاق کمول؛ د پیسو د مینځلو مخنیوي؛ او د انساني قاچاق او د مهاجرو د قاچاق پروړاندې مبارزه کې چې د افغانستان د سولې او پرمختګ د چوکاټ د دویم سند درېواړه رکنونه ګواښوي په ګډه کار کوي. همدارنګه د تطبیق وړ ملي او نړیوالو قوانینو سره په بشپړه پابندۍ کې د مرستندویه کارمندانو د امنیت د تامینولو او د نړیوالو همکارانو د مرستو د پلي کولو لپاره خورا حیاتي دي.
 - د افغانستان د سولې او پرمختګ د چوکاټ دویم سند د خپلو لارښودونکو اصولو سره سم، د سولې جوړونې، دولت جوړونې او بازار جوړونې د بهیر له لارې د ملت جوړونې یو وسیله ده چې پکار ده د نظارت او پایلو د یو حقیقي چوکاټ له لارې له روښانه کلبو شاخصونو سره عملي شي څو د اغیزمن نظارت او تائید لپاره لاره هواره کړي.

د افغانستان د سولې او پرمختګ ملي چوکاټ د دویم سند له درې بنسټیزو رکنونو سره د بنسټیزو اصلاحاتي لومړیتوبونو همغږي

7. د بنې حکومتولۍ، خلکو ته د با کیفیته خدمتونو وړاندې کولو او پایداره ودې تضمین؛ خلک او ځایی ټولنی باید په دې وپوهیږي چې منابع په رانه ډول وویشل شي.
8. د اداري فساد پر وړاندې د یوې معنی لرونکې او څرګندې مبارزې ترسره کول چې د هغه اقداماتو او پایلو پر شواهدو ولاړه وي چې د اداري فساد پر وړاندې مبارزې لپاره په یوه روښانه، هراړخیزه او اوږدمهاله ملي ستراتیژي کې ځای پر ځای شوي دي. دا ستراتیژي به د مدني ټولنو او نړیوالو همکارانو سره د مشورو او د تیرې ستراتیژي د اغیزو د یو مستقلې ارزونې پر بنسټ پیل شي. د اداري فساد پر وړاندې د هغو د لازيات ملاتړ او د اغیزمنو ادارو په جوړولو کې د همکارۍ لپاره باید د عامه ادارې په هره کچه او هر سکتور کې ښه والی رامینځته شي.
9. د سالمو لویو اقتصادي پالیسیو، عامه مالي مدیریت او کلیدي اصلاحاتو او بنې حکومتولۍ د پیاوړتیا په لور نړیوالې مرستې ته د حکومت دوامداره ژمنتیا. د خصوصي سکتور پر بنسټ ټول شموله وده او د غربت کمول د هغه پالیسیو په زړه کې قرار لري چې افغانستان د سولې او پرمختګ په ملي چوکاټ کې د ټاکل شویو پایدارو پراختیایي اهدافو پر لور وړاندې بیایي.

د مشارکت او مرستې د اغیزمنتوب اصول:

10. پراختیایي همکاران د اغیزمنې پراختیایي همکارۍ هغو څلورو اصولو ته ژمن دي چې د اغیزمنې پراختیایي همکارۍ لپاره د نړیوالې ملګرتیا اساس جوړوي. (الف) د هیواد مالکیت، (ب) په پایلو باندې تمرکز، (ج) داسې مشارکت چې په هغه کې د هیواد بیلابیلې خواوې په بشپړه توګه شاملې وي، (د) شفافیت او خلکو ته حساب ورکونه.
11. پراختیایي همکاران د افغانستان د مشارکت چوکاټ اصولو ته ژمن دي او مشروطیت د مرستندویه جوړښت اصلي عنصر بولي. شرایط باید په واضح ډول تعریف شي او رښتیني وي. د دولت شرایط باید په داسې پلان شویو کړنو کې منعکس شي چې د دولت په کنټرول کې دي. تمرکز د افغانستان د مشارکت چوکاټ د ټولو فعالیتونو او اهدافو په پرمختګ باندې دی، خو پراختیایي همکاران په دې باور هم دي چې د پایلو د شاخصونو پر وړاندې فعالیت د دولت تر کنټرول هاخوا بیلابیلو بهرنیو عواملو پورې هم اړه لري. له دویمې برخې څخه تر څلورمې برخې پورې کارل شوي اهداف د 2021 څخه هاخوا کلونو لپاره په ګوته شوي او د دویمې بیاکتنې پراساس بیا ځلې غور ته اړتیا لري. په هغو برخو کې چې کلني اهداف ندي ذکر شوي، د بیاکتنې دویم بهیر او پلان جوړولو پر مهال یې اړتیا او د طرحې چمتو کولو بیا غور وشي.
12. نړیوال همکاران د راتلونکې څو کلنې مالي مرستې چمتو کولو لپاره هلې ځلې کوي. همدارنګه نړیوال همکاران حکومت ته د راپور ورکولو او په خپلو ارتباطاتو کې د رویتیا د ډیروولو لپاره هم ژمن دي. حکومت او نړیوال همکاران سلا دي چې د ترسره شویو مرستو د اسنادو منظمې بیاکتنې ترسره کړي، ترڅو د بودیچې له لارې د مالي تمویل او د پایداره پراختیایي اهدافو

په لاسته راوړنې کې پرمختګ ډاډمن کړي. په داسې حال کې چې د حکومت د پالیسي لومړیتوب دا دی چې نړیوالې مالي مرستې د توافق شویو اهدافو لپاره وکاروي او په دې اړه متقابل اطمینان ورکړي.

II. د سولې جوړونه

لومړۍ لاسته راوړنه: ټولنيز ، اقتصادي او سياسي شموليت او خونديتوب د ټولو لپاره ، پرته لدې چې عمر ، جنس ، معلوليت ، نژاد ، توکم ، اصل ، مذهب يا اقتصادي وضعيت او يا کوم بل علت په نظر کې ونیول شي .

دا لاسته راوړنه په لاندې شرايطو اندازه کېږي:

- د بشري پرمختيا شاخص کې پرمختگونه
- د ملگرو ملتونو د پراختيايي پروگرام (UNDP) د جنډر نا برابري شاخص کې اصلاحات
- د يوناما له خوا راپور شويو ملکي تلفاتو ، او په تيره بيا د توپير پرته وژنو په تکتيک کې د کموالي رامنځته کول (پايداره پراختيايي اهداف 16.1.2)
- د کډوالو او داخلي بې ځايه شويو خوندي راستنيدنه کې د ښه والي رامنځته کول لکه چې د بې ځايه کيدنې د څارنې ميټريکس (DTM) له خوا ټاکل شوي دي .
- د هغو وگړو په تناسب کې کموالی چې د خپل شخصي خونديتوب په اړه ويره لري لکه څنگه چې د افغانانو په سروې کې راپور شوي (پايداره پراختيايي اهداف 6.2.1)
- په پرمختيا کې د هارورډ کينيډي ښوونځي د شاخصونو ښه کول: خونديتوب او عدالت

د افغانستان د مشارکت چوکات ۱.۱ گام: حکومت د سولې لپاره ټولنيز خدمات پراخوي .

- د ۲۰۲۱ کال موخه: د افغانستان د بيارغونې وجهي صندوق (ARTF) خوندي کډوالۍ برنامه (EZ-Kar) به په 12 ښارونو کې پيل شي ، د 150 گذرونو شوراگانې او 150 گذرونو تجارتي شوراگانې تاسيس شي .
- د ۲۰۲۲ کال موخه: د ولسي تړون د سولې پروگرام به په 300 ټولنو کې په ازمايشي شکل پيل شي ، او د برنامې د مديريت ټول خالي بستونه به د يوې منظمې سيالۍ د پروسې له لارې وگمارل شي .
- د ۲۰۲۴ موخه: د ځمکو لږترلږه 15,000 شخصې به هوارې شي (مدعيان به د جنس ، عمر او مهاجرت د حالت په اساس وويشل شي).

د افغانستان د مشارکت چوکات ۱.۲ گام: حکومت منظم ، خوندي ، او با مسؤليتته مهاجرت او د راستنيدونکو بيرته ستندنه يقيني کوي .

- د ۲۰۲۱ کال موخه: د کډوالۍ جامع پاليسي به تصويب کيږي او د يو کاري پلان په چمتو کولو سره چې لگښتونه به يې هم ټاکلي وي د تطبيق چارې پيل کيږي .

• د ۲۰۲۲ موخه: ۷۰٪ سلنه راستنیدونکو به په بهر او دننه، مؤثره لومړنیو خدماتو، کورونو، او ښې کار موندنې ته لاسرسی موندلی وي.

○ ۷۵٪ سلنه راستنیدونکو او میشتو ټولنو به (د جنسیت، عمر او کډوالۍ حالت په تفکیک سره) د مدني نوملیکنې اسناد ترلاسه کړي وي.

○ ۷۵٪ سلنه راستنیدونکو او میشتو ټولنو به (د جنسیت، عمر او کډوالۍ حالت په تفکیک سره) لومړنیو خدماتو ته لاسرسی موندلی وي.

○ ۵۰٪ سلنه راستنیدونکو او میشتو ټولنو به (د جنسیت، عمر او کډوالۍ حالت په تفکیک سره) پر شخصي او (رسمي او غیر رسمي) دندو گمارل شوي.

د افغانستان د مشارکت چوکاټ ۱.۳ ګام: حکومت به په قضایي پروسو او د قانون په پلي کولو کې د بشري حقونو پر بنسټ او پر قربانیانو متمرکز چلند په تیره بیا د انساني قاچاق، جنسیتی ځورونې او د ښځو او ماشومانو د قضیو په برخه کې تضمین کوي.

• د ۲۰۲۱ کال موخه: د قانون پلي کونکو افسرانو، جنایي قاضیانو او څارنوالانو لپاره د بشري حقونو پر بنسټ او پر قربانیانو متمرکز چلند لپاره به روزنیز پروگرامونه جوړ شوي او په آزمایشي شکل به عملی شوي وي. قضا او څارنوالۍ کې به د ښځو پروپاندي د تاو ترخوالي د مخنیوي واحدونه په ډیر ښه او مؤثره توګه کار کوي، او دا به د راپور شویو قضیو په زیاتوالي، څیړنو او محاکم کې ښې څرګندې شي. د ملکي خدماتو کمیسیون به ټولو دولتي کارمندانو لپاره داسې مادې معرفي کوي چې د جنډر پر بنسټ ځورونې د ګوښه کیدو سبب ګرځي.

• د ۲۰۲۲ کال موخه: ټول جنایي قاضیان او څارنوالان به پر قربانیانو د متمرکز چلند لپاره روزنه ترلاسه کوي. حکومت ډاډ ورکوي چې ټول حکومتي وزارتونه، او خپلواکه ادارې د جنسیت د کارځایونو شکایتونو ته د لاسرسي دفترونه تاسیسوي چې ځانګړې ماموریت به لري څو په کار ځایونو کې د جنسیت د ځورونې شکایتونه ترلاسه او وڅیړي.

د افغانستان د مشارکت چوکاټ ۱.۴ ګام: حکومت ډاډ ورکوي چې ملکي کارمندان، د قانون پلي کونکي افسران به د امنیتي ځواکونه په شمول د بشري حقونو روزنه ترلاسه کوي.

• د ۲۰۲۱ کال موخه: دولتي چارواکو او د پارلمان غړو لپاره روزنیز پروگرامونه جوړول او په آزمایشي شکل د هغو عملی کول به ترسره شوي وي څو پالیسیو او قوانینو ته د بشري حقونو پر بنسټ چلند وکړي، په دې روزنیزو پروگرامونو کې به د بشري حقونو ټول مهم اصول، مساوات، تبعیض، رویتیا، حساب ورکونه، ګډون او شمولیت شامل وي.

• د ۲۰۲۲ کال موخه: ۶۰٪ سلنه حکومتي چارواکي به د بشري حقونو تګلارو او قوانینو د شاملولو په برخه کې روزل کيږي، چې په دې کې به د بشري حقونو ټول اصول: مساوات، توپیر نشتوالی، رویتیا، حساب ورکول، برخه اخیستنه او شمولیت شامل وي.

د افغانستان د مشارکت چوکات ۱.۵ گام: حکومت ډاډ ورکوي چې د پوهنې په سیستم کې د زغم او یووالي دودولو ته کار وکړي.

- د ۲۰۲۴ کال موخه: ټول درسي نصاب او کتابونه به مذهبي او توکمیز تحمل هڅوي او داسې تعلیمات به نه تبلیغوي چې مذهبي ، توکمیز یا نورو لږکیو ته زیان رسوي او یا جنډر ته د زیان رسولو نورمونو دودوي.

III. دولت جوړونه

دويمه لاسته راوړنه: د مؤثره ، حساب وړکونکي او په ځان بسيا دولتي ادارو د پرمختگ په لور

• **د لاسته راوړنه په لاندې شرايطو اندازه کيږي:**

- د اقتصادي عايد د برخې په توگه د دولت عوايدو زياتوالي لکه څنگه چې د مالي وزارت په ارقامو کې ثبت شوي (پايداره پراختيايي اهداف 17.1.1)
- په ټوله کچه د ملکي خدماتو بستونو کې د ښځو زياتوالي لکه څنگه چې د ملي احصايې په معلوماتو کې راپور شوي دي (پايداره پراختيايي اهداف 16.1.7)
- د PEFA په ارزونه کې پرمختگ
- د قانون اجرائتو کې ښه والی لکه څنگه چې د عدالت د نړيوالې پروژې (WJP) د قانون د حاکميت شاخص له خوا ټاکل شوی دی.
- د اداري فساد په اړه هغه برداشت لوړول چې د نړيوال شفافيت اداري د ادراک شاخص له خوا ټاکل شوی دی.
- د لوړې کچې څارنوالی او قانون پلي کولو موثريت ته وده ورکول ، په ځانگړي توگه د اداري فساد پر وړاندې عدلي سيستم او ستره محکمه کې ، او د دولت له خوا د غلا شويو شتمنيو بيا ترلاسه کول.

د افغانستان د مشارکت چوکات ۲۰۱۱م: د اداري فساد پر وړاندې د تعديل شوې ستراتيژۍ د يوې برخې په توگه ، دولت د اداري فساد پر وړاندې لاندې اقدامات پلي کوي.

- **د ۲۰۲۱ کال موخه:** د ۲۰۲۱ کال تر نيمايي پورې د اداري فساد پر وړاندې د مبارزې خپلواک کميسيون (ACC) فعالول چې کافي سرچينې ولري. د اداري فساد پر وړاندې د مبارزې خپلواک کميسيون بايد د ملگرو ملتونو د فساد پر وړاندې کنوانسيون سره په مطابقت کې روښانه صلاحيت ولري ، او بايد هر هغه موجوده موازي ادارو د مدغم کولو تر څنگ ټول هغه مهارتونه راټول کړي چې د اداري فساد پر وړاندې د نظارت او ارزونې د گډې خپلواکې کميټه ورڅخه برخمنه وه .
- **د ۲۰۲۲ کال موخه:** د ملکي خدمتونو لپاره د موجوده ملکي خدماتو مقرراتو نافذول ، د ملکي کارمندانو لپاره د کړندود - په شمول صداقت ، ايماندارۍ ، عدالت او د قانون حاکميت په روښانه ډول بيان او عام شوی ، او په ټولو وزارتونو کې د پلي کونکي تنظيمي چوکاټ په توگه شامل شوی دی. په دولتي ادارو کې ټول مديران اړ دي چې دا کوډ بيلگه او په تنظيمي کلتور کې وده ورکړي او همدارنگه د کارمندانو لپاره په کوډ کې روزنې تنظيم کړي.

- د ۲۰۲۳ کال موخه: د بودیجې او عامه مالي مدیریت دورې په اوږدو کې ، د بریښنایی او نورو سیستمونو رامینځته کول چې د AFMIS بشپړوي او حساب ورکونه ، چکونه او بیلاس رامینځته کوي ، او د حکومت بودیجې ، تدارکاتو او خدماتو د وړاندې کولو پروسو لپاره چې د الکترونیکی یا غیر الکترونیکی پلټنې وړتیا ولري .
- د ۲۰۲۴ کال موخه: د اداري فساد پر وړاندې د مبارزې خپلواک کمیسیون به د لوړې کچې هغو اداراتي پروسو چې د ناوړه گټه اخیستنې له زیان سره مخامخ دي او دغه راز پر هغه سازماني کلتورونو په اړه لږترلږه 15 خپلواکه ، هدفمندانه او پر شواهدو ولاړې ارزونې په لار واچوي چې د فساد لپاره یې لاره هواره کړې ده .

د افغانستان د مشارکت چوکاټ ۲.۲ گام: حکومت په لوړه کچه د فساد په قضیو کې د قانوني اصلاحاتو پرمختګ تضمینوي .

- د ۲۰۲۱ کاله موخه: د اداري فساد د قضیو د شمیر په اړه تایید شوي معلومات د هغه شمیر قضیو په پر بنسټ چې د لوی څارنوالی ، د اداري فساد پر وړاندې واحدونو سربیره د اداري فساد پر وړاندې عدلي مرکز (ACJC) له خوا څیړل شوي وي
- د ۲۰۲۲ کال موخه: د اداري فساد پر وړاندې عدلي مرکز او سترې محکمې له خوا د فساد قضیو د تعقیب موثریت ، او په هغو قضیو کې 50٪ ډیروالی چې له پلټنو څخه محاکمې ته انتقالیږي .
- د ۲۰۲۳ کال موخه: د اداري فساد پر وړاندې عدلي مرکز او سترې محکمې له خوا د لوړ پوړو چارواکو (د والیانو ، پخوانیو وزیرانو ، معینانو ، کمشنرانو ، د پارلمان غړو) په محاکمه کولو کې زیاتوالی .
- د ۲۰۲۴ کال موخه: په کال کې د 2021 او 2024 تر منځ د شتمنیو 10٪ ډیروالی د ضبط حکمونو پر وړاندې چې د اداري فساد په قضیو کې رامینځته شوي دي . پدې کې ملي بودیجې ته د دې شتمنیو شفافه سپارنه شامله ده .

د افغانستان د مشارکت چوکاټ ۲.۳ گام: حکومت په ملي او محلي کچه عواید او عامه مالي مدیریت تقویه کوي

- د ۲۰۲۱ کال موخه: د مالیې له خوا د ټولو هغو قوانینو خپریدل چې د مالیې وزارت په ویبسایت کې د وروستیو تعدیلاتو سره اضافه شوي دي ، د قبالو په اړه نوي مقررات ، د ۲۰۲۱-۲۰۲۵ کاله پورې د عامه مالي مدیریت نوي لار نقشه پوښښ لپاره رامینځته شوی ؛ د عامه مالي مدیریت کدري مقرر او اړونده کدرونو امتیازات به د کابینې له خوا تصویب شوي وي .
- د ۲۰۲۲ کال موخه: پر ارزښت اضافه شوې مالیه به معرفي شوې او پر انتفاعي معاملاتو مالیه به لرې شوې وي .
- د ۲۰۲۳ کال موخه: د لویو مالیه ورکونکو دفتر او د منځنۍ مالیه ورکونکو دفتر لاندې ټولو مالیه ورکونکو لپاره به د الکترونیکی خانه پوري او الکترونیکی تادیاتو اجازه ورکړل شوي وي .

د افغانستان د مشارکت چوکات ۲۰۲۴م: حکومت په ملکي خدماتو کې د وړتيا پر اساس گمارنې او ترويج په لور حرکت کوي ، او دا ډاډ ورکوي چې په ملکي خدمتونو کې د لوړې کچې په شمول د ښځو استازيتوب زياتيږي .

- د ۲۰۲۱ کال موخه: د ملکي خدماتو د تاديې تگلاره په ټولو وزارتونو او نورو اړونده دولتي ادارو کې پلي کيږي او د عمومي زده کړې ښوونکو لپاره د وړتيا پر بنسټ سماو پيل کيږي؛ په پيل کې د لومړيو او دويمو رتبو کې د ښځينه کارمندانو لږترلږه ۱ سلنه زياتوالی ، او د ملکي خدمتونو په ټولو نورو رتبو کې د ۲ سلنه زياتوالی پرته له دې چې د ښوونې وزارت په نظر کې ونيول شي چې دا کار بايد د ۲۰۲۱ کال د جنوري د لومړنۍ نيټې څخه پيل شي . په پنځو لوی ملکي وزارتونو کې معينان د يوې ځانگړې کميټې له خوا د لومړۍ رتبې ملکي کارمندان د استخدام مقرراتو مطابق د وړتيا پر بنسټ گمارنې ته اړ دي .
- د ۲۰۲۲ کال موخه: لږترلږه به ۵۰۰ گمارنې د گمرک د کدري مقرراتو سره سم بشپړې شوي وي؛ ۲۰۰ گمارنې د هغه د تدارکاتو د کدري سره سم بشپړې شوي وي . په ۲۰۲۱ کال کې د ښځو د استازيتوب د سلنې هدف به په دويمه گڼه بيا کتنه کې وټاکل شي لکه چې په پنځمه برخه کې په گوته شوی دی .
- د ۲۰۲۳ کال لږترلږه ۷۰۰ گمارنې به د گمرک د کدري مقرراتو سره سم بشپړې شوي؛ د مستقيمي گمارنې له لارې ډک شوي گمرکي پوستونه به د سيالي له لارې گمارل کيږي؛ په ۲۰۲۲ کال کې د ښځو د استازيتوب د سلنې هدف به په دويمه گڼه بيا کتنه کې وټاکل شي لکه چې په پنځمه برخه کې موخه: په گوته شوی دی .
- د ۲۰۲۴ کال موخه: ټول معينان بايد په کلیدي وزارتونو کې د گمارنې د پروسې تابع وي چې د گمارنې د کميسيون له خوا اداره او د گمارنې د نړيوال شرکت له خوا څارل کيږي؛ په ۲۰۲۴ کال کې د ښځو د استازيتوب د سلنې هدف به په دويمه گڼه بيا کتنه کې وټاکل شي لکه چې په پنځمه برخه کې په گوته شوی دی .

IV. بازار جوړونه

درېیمه لاسته راوړنه: د خوځنده خصوصي سکتور له لارې د فقر راکمول

دا لاسته راوړنه په لاندې شرایطو اندازه کېږي:

(د جنسیت په تفکیک سره) د هغو افغانانو په تناسب کې کمښت راوستل چې د لومړني اړتیاو د فقر تر کرښې لاندې ژوند کوي لکه چې د مرکزي احصایې د سروې ارقامو له خوا اندازه شوي دي (SDG 1.2.1)

- د هر استخدام شوي کس پر سر د سړي سر کلني عاید (SDG 8.2.1) کې د ښه والي راوستل.
- د اقتصادي ودې رښتینې کچې ته لاسرسۍ کې ښه والی لکه څنګه چې د مرکزي احصایې په معلوماتو کې ثبت شوي دي (SDG 8.1.1)
- د صادراتو ناخالص ارزښت کې د ښه والي راتګ لکه څنګه چې د افغانستان بانک په معلوماتو کې ثبت شوی (SDG 17.11.1).
- د نړیوال بانک گروپ د تجارتي فعالیتونو د سروې په ثبت شویو نمره کې د افغانستان د نمره ښه والی
- د سړي سر کلني عاید د یوې برخې په توګه خصوصي سکتور ته د قرضو د ورکولو بهیر باید د ۲۰۲۴ کاله پورې ۱۰ سلنې ته ورسېږي.

د افغانستان د مشارکت چوکاټ ۳.۱: حکومت د لوی اقتصادي ثبات لپاره د هغو سالمو تګلارو څخه پیروي کوي ، چې د پیسو د نړیوال صندوق د پایدارو قرضو د آسانتیا ادارې د رضایت وړ وي او دغه راز د مالي مرستو ته د لاسرسۍ د زیاتوالي ډاډ ورکوي.

- د ۲۰۲۱ کال موخه: دولتي تجارتي بانکونه په بشپړه توګه احتیاطي اړتیاو سره بشپړ او تفتیش شوي مالي خبرپاڼې به خپروي.
- د ۲۰۲۲ کال هدف: د دولتي بانکونو تګلارې سره سم به د ملي بانک او د نوي کابل بانک ادغام بشپړ شوی او په متحد شوي بانک او پښتني بانک کې به د خصوصي برخه اخیستنې لپاره کاري پلان تصویب شوی وي.

د افغانستان د مشارکت چوکاټ ۳.۲: د پایداره پراختیایي اهدافو د ۵ الف فقرې ته په پام سره حکومت داسې اصلاحات په لار اچوي چې سرچینو ته د ښځو مساوي لاسرسۍ، پر ځمکو او نورو شتمنیو د ښځو مالکیت او کنټرول او مالي خدماتو ، میراث او طبعي سرچینو ته د ښځو لاسرسۍ تضمین کوي.

- د ۲۰۲۱ کال موخه: د ټولو پروژو په ترتیبولو کې د عامه پانګوونې د مدیریت له مقرراتو سره سم د جنډر تحلیل ، د جنډر د همدې تحلیلونو پراساس به 100٪ تصویب شوي پروژې په میرمنو او انجونو مثبت متوقع اغیزه رامنځته کړي.

- د ۲۰۲۴ کال موخه: مارکیتونو او نړیوال ارزښت زنځیرونو ته د میرمنو د لاسرسی د ښه کولو او هڅولو لپاره په ملي کچه یو میکانیزم فعالیت کوي. د ښځو په مالکیت کوچنیو او منځنیو تشبثونو ته د پورونو د ورکولو سلنه او د کلني زیاتوالي سلنه به د دویمې کچې ګډې بیا کتنې په ترڅ کې وځپړل شي لکه چې په پنځمه برخه کې بیان شوي دي.

د افغانستان د مشارکت چوکاټ ۳.۳ کام: د حکومت له خوا د کرنیزې سوداګرۍ او کرنیزو صادراتو لپاره د آسانتیا برابرول.

- د ۲۰۲۱ کال ټاکل شوي موخه: د WTO د سوداګرۍ د اسانتیا تړون او د حفظ الصحې او د بوټو د حفظ الصحې په اړه د WTO د تدابرو د تړون (SPS) په بشپړه او اغیزمنه توګه پلي کول.
- د ۲۰۲۲ کال ټاکل شوي موخه: له نړیوالو معیارونو، غوښتنو، باور جوړونې او غوره نړیوالو کړنو سره د حفظ الصحې او د بوټو د حفظ الصحې لپاره د ټاکل شویو قوانینو او مقرراتو همغاړي کول.
- د ۲۰۲۳ کال ټاکل شوي موخه: د SPS د غوره کیفیت پر باورلیکونو سنډاله زیربنا او مدیریت، د خوړو د خونديتوب منظمې ادارې رامنځته کول چې د خوړو د خونديتوب د معیاري کولو تنظیم او ملاتړ وکړي.

د افغانستان د مشارکت چوکاټ ۳.۴ کام: د حکومت له خوا د کانونو په سکتور کې د ودې او پانګونې اوډون.

- د ۲۰۲۱ کال موخه: د استخراجي صنایعو د شفافیت ادارې (EITI) د غړیتوب ساتل. په استخراجي صنایعو کې د دولتي تصدیو (SOE) د مالي خبرپاڼو خپرول او تفتیش کول. د پلان شویو داوطلبو لپاره لږ تر لږه د بولي د دوه ساحو تعینول خو د کانونو د پراختیا قراردادونو لپاره تخصیص شي.
- د ۲۰۲۲ کال موخه: افغانستان به د ۲۰۲۲ کال د اپریل تر میاشتې د EITI د معیارونو په پلي کولو کې ۵ ټاکل شوي ځلاګانې (قسما او یا بشپړې) ډکې او ددې ډاډ به ورکړي چې د EITI غړیتوب یې ساتلی دی.
- د ۲۰۲۳ کال موخه: د EITI غړیتوب به ساتل شوی وي او په استخراجي صنایعو کې د دولتي تصدیو (SOE) مالي خبرپاڼې به خپرې شوي او تفتیش شوي وي.
- د ۲۰۲۴ کال موخه: د EITI غړیتوب به ساتل شوی وي او په استخراجي صنایعو کې د دولتي تصدیو (SOE) مالي خبرپاڼې به خپرې شوي او تفتیش شوي وي.

۷. د بیا کتنې ګډ بهیر

پراختیایي همکاران د لوړې کچې پالیسي ډيالوګ د خبرولو او د خپلواکو نړیوالو مشارکینو سره د ملاتړ د کچې، ډول او بیا نوي کولو په اړه د انفرادي پریکړو کې د مرستې په موخه د بیا کتنې په یوه ګډ بهیر سلا شوي دي. د بیا کتنې پروسه د افغانستان د مشارکت چوکات په سربزه کې بیان شوي اصولو په پام کې نیولو سره مخ پروړاندې ځي، او د خپل پرمختګ عمومي مسیر او سرعت ټاکي.

اصولو ته په پام د مستقیمې کتنې سربیره، همکاران د افغانستان د مشارکت چوکات د پایلو او عمل شاخصونو په پام کې نیولو سره د فعالیت ګډې بیا کتنې هم ترسره کوي. دا د یوې ګډې پوهې پراساس دي چې د افغانستان د مشارکت چوکات په پایلو او کړنو کې هر ډول پرمختګ د کلیدي اصولو په پام کې نیولو سره ترسره کېږي، چې د پرمختګ د بشپړې ارزونې لپاره دا یوازې یو عنصر دی. نولدې کبله د دې مشارکت د چوکات لپاره ګډه بیا کتنه د دولایه بیا کتنې پروسه تعقیبوي.

د تخنیکي کچې بیا کتنې پروسه

په تخنیکي کچه د دوه اړخیزو بیا کتنو پروسه د لوړ پوړو چارواکو د کلنې مشورتی بیا کتنو غونډو لپاره اساس جوړوي. د بیا کتنې دغه دوه اړخیزه غونډه هرکال د کابل میشته حکومتي چارواکو اړونده تخصصی ګډ ټیم له خوا د نړیوالو کارمندانو سره ترسره کېږي. چیرې چې تخصص ته اړتیا وي، او یا کله راپور په سمه توګه نه ورکول کېږي، همکاران موافقه کوي چې د دریمې ډلې خپلواکو ماهرانو د نظارت او تایید لپاره کار وکړي او راپور یې چمتو کړي.

ارزونه به د وړاندې پرمختګ په اړه معلوماتو ته زمینه برابره کړي: الف) دې چوکات مقدمه کې راغلي اصول؛ او ب) د پایلو شاخصونه او لنډمهاله فعالیتونه. د اصولو پروړاندې کافي پرمختګ د نړیوال مالي ملاتړ دوام لپاره لږترلږه شرط دی. د پایلو د شاخصونو او عملونو پروړاندې د پرمختګ ارزونه د انفرادي نړیوالو ملګرو له خوا د مرستې د کچې، ملاتړ، نوي کولو، او حالت د بدلون په اړه پریکړو کې د معلوماتو ورکولو لپاره کارول کېدی شي.

۱. د لومړۍ کچې بیا کتنه: د افغانستان د مشارکت چوکات اصول

شریکان د اصولو پروړاندې د عمومي پرمختګ په اړه د ګډې پوهې د رامینځته کولو په لټه کې دي، لکه څرنګه چې د دې چوکات په سربزه کې ذکر شوي. د جنډر مساواتو، د ښځو حقونو، د ماشومانو حقونو، اقلیتونو او ګوښه شوی ګروپونو (په شمول د معلولیت لرونکي افرادو)، دیموکراسۍ، د قانون حاکمیت، ښې حکومتولۍ او سولې ته ژمنتیا د لومړیتوبونو په توګه پاتې دي چې پروړاندې یې بیا کتنه کېږي.

- راپور د موجوده نړیوالو شاخصونو د پرمختګ پروړاندې، په شمول د دوامدار پراختیا اهدافو په لور د افغانستان د پرمختګ.

- تر هغه حده چې د تیر کال په اوږدو کې د حکومت د پالیسي پرېکړې او اصلاحات د ملگرو ملتونو کنوانسیونونو او تړونونو پیروي ښیې چې افغانستان یې لاسلیک کونکی دی. دا به د ملگرو ملتونو ادارې ، نادرې موسسو ، او مدنی ټولنو ارزونې او نظارت راپورونو له خوا برسی شي ؛
- د اصلاحاتو او پایلو پروړاندې د پرمختګ کچه چې د افغانستان د سولې او پرمختګ د چوکاټ د دویم سند د نظارت په چوکاټ کې ټاکل شوې او د نړیوال وجهي صندوق ، نړیوال بانک ، اروپایي اتحادیې ، د اسیا پرمختیایي بانک او نورو همکارانو سره د اصلاحاتو برنامې له خوا تائید شوي دي ؛

۲. د دوهمې کچې بیاکننه: د افغانستان مشارکت چوکاټ د لومړیتوب فعالیتونه او پایلې

د دوهمې کچې ارزونه دوه موخې لري. لومړی د پایلو لپاره د دې چوکاټ له دویمې برخې تر څلورمې برخې پورې ټاکل شویو شاخصونو او د فعالیتونو او اهدافو پروړاندې پرمختګ اندازه کول دي. د پایلو اهداف په لویه کچه د افغانستان د سولې او پرمختګ د ملي چوکاټ څخه اخیستل شوي او د دولت پالیسي منعکس کوي.

د دویمې کچې ارزونې دوهم هدف د فعالیتونو تعدیل لپاره وړاندیزونه ، او د راتلونکي کال لپاره اهداف یا بدیل فعالیتونو باندې موافقه کول دي ، د دې ارزونې پر اساس به څرګنده شي چې: (i) تر دې نیتې کوم پرمختګ ترلاسه شوی او راتلونکو مرحلو ته څه اړتیا لري؛ (ii) د هیواد اوسني سیاسي او اقتصادي حالات څه ډول دي؛ (iii) د دولت او د هغوی د نړیوالو همکارانو پالیسي لومړیتوبونه څه دي. دا بیاکننه به د ۲۰۲۱ په پیل کې د حکومت او نړیوالو همکارانو ترمینځ د یو کاري ځواک له خوا چې د یوناما ، نړیوال بانک او مالیې وزارت تر نظارت لاندې وي رامینځته کیري چې د لوړ پوړو چارواکو په کلني ناستې کې به توافق او تایید لپاره وړاندیزونه ورکړي څو د ۲۰۲۱ کال څخه هاخوا هغه اهداف تائید کړي چې د جینوا په ۲۰۲۰ کنفرانس کې موافقه وړ باندې شوي ده.

د بیاکننې د دواړو کچو ارزونې به د پراختیایي همکارانو سره په مشورې ترسره کیري او د همکارانو ترمینځ دا مشورتي بیاکننې به د مرستې په یاد داشت کې ثبت کیري څو ګډ تفاهم رامینځته کړي.

د دې دواړو کچو له خوا ترتیب شوي یادښتونه به لاندې غونډو ته وړاندې کیري:

د لوړ پوړو چارواکو کلني ناسته

د لوړ پوړو چارواکو کلني ناسته به د افغانستان د مشارکت چوکاټ د اصولو سره سم تعهداتو ته بیاکننه کوي او که اړینه وي لازم بدلونونه به تصویب کړي. د لوړ پوړو چارواکو کلني ناستې اصلي دنده عمومي پرمختګ ته بیاکننه او د هغوی موندنو پراساس ، د تمديد، او ملاتړ طرز لپاره د وړاندیزونو وړاندې کول دي. د افغانستان راتلونکي په اړه د بې باورۍ اوسنۍ کچې ته په پام سره ، د بیلګې په توګه د افغانستان د سولې خبرو اترو لپاره ، لومړی د لوړ پوړو چارواکو کلني ناسته به د ۲۰۲۱ کال په پای کې د ۲۰۲۰ کال کنفرانس د ژمنو د

ملاټر او پوره کولو لپاره ترسره شی . د ملاټر تسلسل ، تعدیل یا ځنډونې تصویب لپاره پریکړې به په فرعي او انفرادي ډول د پورته ذکر شوي بیاکتني پر اساس ترسره شي .

د وزیرانو دوه کلنه ناسته

د ټاکل شوي مهال ویش په تعقیب ، په ۲۰۲۲ کال کې به د وزیرانو دوه کلنه ناسته د مینځمهاله پرمختګ بیاکتني په توګه ترسره شی ، چې د ۲۰۲۰ کنفرانس کې د شویو تعهداتو تایید یا بدلون ته لاره هواره کړی . بیاکتنه به د هیواد په کچه د پالیسی خبرو اترو لپاره وړاندیزونه وړاندې کړی . د بیاکتني موندنو په ځواب کې د مالي ملاټر کچې ، حالت یا نوي کولو په اړه هره پریکړه به د یوه قوي او پرمختللي پالیسی په اساس د ځنډونو پیژندلو او له مینځه وړلو لپاره ترسره کیږي .

د بیاکتني موندنې به د هر راتلونکي نړیوال کنفرانس اړتیا او نوعیت معلوموي .